

10. Гаращук В.М. Контроль та нагляд у державному управлінні: монографія / В.М. Гаращук. – Харків: Фоліо, 2002. – 176 с.
11. Брэбан Ги. Французское административное право: монография / Ги Брэбан; Пер. с фр. Д.И. Васильева, В.Д. Карповича; Под ред. и со вступ. ст. С.В. Боботова. – М., 1988. – 487 с.
12. Школик А.М. Порівняльне адміністративне право: навч. посібн. / А.М. Школик. – Львів: ЗУКЦ, 2007. – 308 с.
13. Стеценко С.Г. Адміністративне право України: навч. посібник / С.Г. Стеценко. – К.: Атіка, 2007. – 624 с.
14. Манжула А.А. Державне управління на місцевому рівні: адміністративно-правовий аспект: автореф. дис. на здобуття наук. ступ. к.ю.н. 12.00.07 „теорія управління; адміністративне право і процес; фінансове право” / А.А. Манжула. – Харків: Нац. ун-т внутр. справ, 2003. – 20 с.
15. Тісногуз В.В. Адміністративно-правове забезпечення децентралізації в управлінні суспільними справами на місцевому рівні: автореф. дис. на здобуття наук. ступ. к.ю.н. 12.00.07 „теорія управління; адміністративне право і процес; фінансове право” / В.В. Тісногуз. – Ірпінь: Нац. ун-т державної податкової служби України, 2009. – 20 с.
16. Алтуніна О.М. Діяльність органів місцевого самоврядування щодо здійснення делегованих функцій та повноважень виконавчої влади: автореф. дис. на здобуття наук. ступ. к.ю.н. 12.00.07 „теорія управління; адміністративне право і процес; фінансове право” / О.М. Алтуніна. – Харків: Харк. нац. ун-т внутр. справ, 2009. – 20 с.
17. Денисюк С.Ф. Громадський контроль як гарантія законності у адміністративній діяльності правоохоронних органів в Україні: монографія / С.Ф. Денисюк. – Харків: ТД “Золота миля”, 2010. – 368 с.
18. Фролов О. Роль державних органів у забезпеченні ефективного функціонування місцевого самоврядування в Україні: реалії та перспективи розвитку / О. Фролов // Право України. – 2011. – №6. – С. 226-232.
19. Чапала Г.В. Місцеве самоврядування в системі публічної влади: теоретико-правовий аналіз: монографія / Г.В. Чапала. – Х.: Одиссей, 2006. – 221 с.
20. Розвиток публічного права в Україні (доповідь за 2003-2004 роки) // [за заг. ред. І.Б. Коліушка, Н.В. Александрової]. – К.: Видавництво “Лікей”, 2005. – 448 с.
21. Розвиток публічного права в Україні (доповідь за 2007-2008 роки) // [за заг. ред. Н.В. Александрової, І.Б. Коліушка]. – К.: Конус-Ю, 2009. – 584 с.
22. Тимошук В.П. Адміністративні акти: процедура прийняття та припинення дії: монографія / В.П. Тимошук. – К.: Конус-Ю, 2010. – 296 с.

УДК 342.9: 343.91

ГЕНЕЗИС РОЗВИТКУ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ У СФЕРІ НАСИЛЬСТВА В СІМ'І

Омельянчик С.В., викладач

Запорізький національний університет

Стаття присвячена проблемі генезису розвитку законодавства України у сфері насильства в сім'ї. Автором проводиться ґрунтовний аналіз українського законодавства та міжнародно-правових актів, які стосуються вказаної проблеми, розкривається зміст насильства в сім'ї та визначається коло суб'єктів, які займаються його попередженням.

Ключові слова: домашнє насильство, насильство в сім'ї, сімейне насильство, попередження насильства в сім'ї, суб'єкти попередження насильства в сім'ї, форми насильства в сім'ї.

Омельяничук С.В. ГЕНЕЗИС РАЗВИТИЯ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА УКРАИНЫ В СФЕРЕ НАСИЛИЯ В СЕМЬЕ / Запорожский национальный университет, Украина

Статья посвящена проблеме генезиса развития законодательства Украины в сфере насилия в семье. Автором проводится фундаментальный анализ украинского законодательства и международно-правовых актов, которые имеют отношение к данной проблеме, раскрывается сущность насилия в семье и определяются субъекты, которые занимаются его предупреждением.

Ключевые слова: домашнее насилие, насилие в семье, семейное насилие, предупреждение насилия в семье, субъекты предупреждения насилия в семье, формы насилия в семье.

Omelyanchuk S.V. THE GENESIS OF THE LEGISLATION OF UKRAINE IN THE AREA OF DOMESTIC VIOLENCE / Zaporizhzhya national university, Ukraine

Article is devoted to the genesis of the legislation of Ukraine in the area of domestic violence. The author carried out a fundamental analysis of the Ukrainian legislation and international legal acts that are relevant to the problem, defines the essence of family violence and identifies the subjects that are engaged in its prevention.

Key words: domestic violence, family violence, prevention of domestic violence, the subjects of prevention of domestic violence, forms of domestic violence.

Проблема сімейного насильства не нова для українського суспільства. Протягом багатьох століть батьки використовували (і використовують зараз) насильницькі методи виховання і контролю за власними дітьми, чоловіки шляхом застосування насильства стосовно дружин показували свій сімейний статус та стверджували себе головою родини. Застосування насильства в сім'ї, із врахуванням попереднього історичного досвіду, стало нормою для українського суспільства. І якщо раніше такий стан речей сприймався як належний, то з проголошенням України незалежною державою, визнанням людини найвищою суспільною цінністю, забезпеченням і гарантією її прав і свобод, створенням демократичного, гуманного, правового і громадянського суспільства і держави, визнанням сім'ї первинним осередком суспільства, від якого залежить подальше формування, розвиток і становлення повноцінної особистості – тема насильства в сім'ї набула особливої актуальності для українського суспільства. Кардинально змінилося ставлення до домашнього насильства з боку громадськості, про що свідчить створення численних громадських організацій, які займаються цією проблематикою, прийнято ряд нормативно-правових актів, що засвідчує визнання сімейного насильства суспільно-негативним явищем, боротьба з яким потребує обов'язкового втручання з боку держави.

Розробленням правового аспекту проблеми насильства в сім'ї у своїх працях займалися такі науковці: Н.В. Аніщук, В.В. Вітвіцька, П.О. Власов, Г.Є. Запорожцева, О.В. Ковальова, Д.В. Коломоець, Т.В. Лактіонова, К.Б. Левченко, Ю.В. Лисюк, В.О. Туляков, Г.О. Христова та інші. Однак системного аналізу генезису розвитку законодавства у сфері насильства в сім'ї не проводилось, що й зумовлює актуальність та мету статті.

Проблема насильства в сім'ї є предметом численних міжнародних актів, які ратифіковані багатьма демократичними країнами світу. Насамперед, йдеться про Міжнародний пакт про громадянські та політичні права [1], Конвенцію ООН про економічні, соціальні, культурні права [2], Конвенцію про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок [3], Декларацію про захист усіх осіб від катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання [4], Конвенцію ООН про права дитини [5], Декларацію ООН про викорінення насильства стосовно жінок від 20 грудня 1993 року. Ст.1 Декларації ООН про викорінення насильства щодо жінок визначає насильство стосовно жінок як будь-який акт гендерного насильства, яке завдає або може завдати фізичної, сексуальної, психологічної шкоди чи страждань жінкам, а також погрози здійснення таких актів, змушування або примусове позбавлення волі в публічному або приватному житті [6, 2]. Україна ратифікувала зазначені вище нормативно-правові акти, а згідно з ч.1 ст.9 Конституції України, чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України [7]. Крім того, відповідно до ст.19 Закону України «Про міжнародні договори України», якщо міжнародним договором встановлено інші правила, ніж ті, що передбачені у відповідному акті законодавства, то застосовуються правила міжнародного договору [8]. Тобто забезпечується примат міжнародного права над національним законодавством. Також ратифікація цих документів створює позитивні умови для формування якісного національного законодавства в цій сфері.

Значних зусиль щодо подолання сімейного насильства докладає Рада Європи, учасницею якої є й Україна. Як відомо, 25% усіх тяжких злочинів у Європі вчиняються чоловіками, які застосовують насильство проти своїх дружин або подруг [9, 10]. У зв'язку з цим Радою Європи були прийняті такі важливі документи: Рекомендація № R (85) 4 про насильство в сім'ї [10], Рекомендація № R (91) 11 про сексуальну експлуатацію, порнографію і проституцію, а також про торгівлю дітьми і підлітками [11], Рекомендація щодо захисту жінок від насильства від 30 квітня 2002 року, Резолюція 1512 2006 року щодо об'єднання парламентарів для подолання побутового насильства над жінками.

Активна робота з протидії насильству в родині ведеться і українським законодавцем. Важливим кроком у подоланні сімейного насильства мав стати Закон України «Про попередження насильства в сім'ї» від 15.11.2001 року. Слід зазначити, що Україна була першою країною на теренах колишнього Радянського Союзу, яка прийняла подібний закон. Це, перш за все, свідчить про офіційне визнання насильства в родині негативним суспільним явищем, з яким потрібно боротися із залученням держави. Тобто, проблема домашнього насильства перейшла з приватного на державний рівень, який вимагає створення та прийняття нових нормативно-правових актів, залучення необхідних органів і інститутів державної влади, громадськості, створення ефективного механізму протидії насильству в сім'ї.

Закон України від 15.11.2001 року «Про попередження насильства в сім'ї» визначає насильство в сім'ї як «будь-які умисні дії фізичного, сексуального, психологічного чи економічного спрямування одного члена сім'ї по відношенню до іншого члена сім'ї, якщо ці дії порушують конституційні права і свободи члена сім'ї як людини та громадянина і наносять йому моральну шкоду, шкоду його фізичному чи психічному здоров'ю» [12, 1].

Формами домашнього насильства, згідно із Законом України від 15.11.2001 року «Про попередження насильства в сім'ї», є фізичне, сексуальне, психологічне та економічне насильство. Фізичне насильство проявляється у вигляді ляпасів по обличчю, штовханні, удушенні, викручуванні рук, укусах, ударах у різні частини тіла, киданні побутових предметів, використанні зброї, брутальному поводженні тощо. Сексуальне насильство проявляється у вигляді будь-яких примусових дій сексуального характеру: інтимна близькість із третіми особами, предметами, нав'язування особливих сексуальних контактів, що завдають болю партнерці, вимагання від партнерки виконувати бажання партнера проти її волі тощо. Психологічне насильство проявляється у вигляді словесних образ, що принижують гідність особи, критиці цінностей, почуттів, переконань, поглядів, дій партнерки, звинуваченні її у всіх проблемах, залякування у будь-якій формі, переслідуванні, поводженні як зі слугою, обмеженні свободи пересування, спілкування з родичами, друзями на тлі ревності тощо. Економічне насильство проявляється у повному вилученні, обмеженні або дріб'язковому контролі за використанням коштів сімейного бюджету, відмові у наданні коштів на життєво важливі потреби, перешкоджанні використовувати, розпоряджатися спільним або власним майном партнера.

Також цей закон визначає поняття «жертви насильства в сім'ї», «попередження насильства в сім'ї», пояснює, коли існує «реальна загроза вчинення насильства в сім'ї», вводить спеціальні заходи, спрямовані на попередження сімейного насильства: офіційне попередження про неприпустимість вчинення насильства в сім'ї, взяття на профілактичний облік, винесення захисного припису.

Згідно із Законом України «Про попередження насильства в сім'ї» суб'єктами попередження сімейного насильства є спеціально уповноважений орган виконавчої влади з питань попередження насильства в сім'ї – Міністерство України у справах сім'ї, молоді та спорту і його управління на місцях, служба дільничних інспекторів та кримінальна міліція у справах неповнолітніх, органи опіки і піклування, спеціалізовані установи для жертв насильства в сім'ї – кризові центри та центри медико-соціальної реабілітації жертв насильства в сім'ї.

Спеціально уповноважений орган виконавчої влади з питань попередження насильства в сім'ї:

- бере участь у розробленні та реалізує державну політику щодо попередження насильства в сім'ї;
- координує діяльність відповідних підрозділів органів внутрішніх справ, органів опіки і піклування в питаннях попередження насильства в сім'ї;

- визначає потребу регіонів у створенні спеціалізованих установ для жертв насильства в сім'ї та організовує роботу з їх створення;
- здійснює контроль за організацією і діяльністю спеціалізованих установ для жертв насильства в сім'ї;
- розробляє і затверджує методичні рекомендації щодо проходження корекційної програми та організовує забезпечення кризових центрів такими методичними рекомендаціями;
- здійснює збір та узагальнення даних про насильство в сім'ї відповідно до законодавства;
- організовує і проводить соціологічні, психолого-педагогічні та кримінологічні дослідження насильства в сім'ї;
- надає органам виконавчої влади та органам місцевого самоврядування, підприємствам, установам і організаціям незалежно від форми власності, об'єднанням громадян, окремим громадянам методичну і практичну допомогу, консультації з питань попередження насильства в сім'ї;
- організовує і проводить просвітницьку та роз'яснювальну роботу серед членів сім'ї, де виникає реальна загроза вчинення насильства в сім'ї або де було вчинено насильство в сім'ї, про права, заходи і послуги, якими вони можуть скористатися;
- організовує і проводить просвітницьку та роз'яснювальну роботу серед громадськості про проблему насильства в сім'ї та заходи, які існують з попередження насильства в сім'ї;
- організовує проходження корекційної програми особами, які вчинили насильство в сім'ї;
- звертається до центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування за наданням відповідної допомоги жертвам насильства в сім'ї;
- приймає і розглядає заяви та повідомлення про вчинення насильства в сім'ї і реальну загрозу його вчинення;
- направляє жертв насильства в сім'ї та членів сім'ї, стосовно яких існує реальна загроза його вчинення, до спеціалізованих установ для жертв насильства в сім'ї [12, 3].

На службу дільничних інспекторів та кримінальну міліцію покладається виявлення причин і умов вчинення домашнього насильства, вжиття заходів щодо їх усунення, ведення профілактичного обліку та виховно-профілактичної роботи з особами, схильними до вчинення сімейного насильства, відвідання сімей, члени яких перебувають на профілактичному обліку, за місцем їх проживання для проведення з ними профілактичної роботи, прийняття та розгляд заяв і повідомлень про насильство в сім'ї або про реальну загрозу його вчинення, вживання відповідних заходів щодо припинення домашнього насильства, винесення офіційного попередження та захисного припису, направлення жертв насильства в сім'ї до спеціалізованих установ, а також осіб, які вчинили насильство в сім'ї, до кризових центрів для проходження корекційної програми, контроль за виконанням захисного припису та інші.

Органи опіки і піклування надають допомогу і представляють у суді інтереси неповнолітніх та недієздатних членів сім'ї, які вчинили насильство в сім'ї або стали жертвами насильства в сім'ї.

Кризові центри здійснюють прийом членів сім'ї, які можуть стати або стали жертвами насильства в сім'ї, надають їм психологічну, педагогічну, медичну, юридичну допомогу, притулок для тимчасового перебування, розробляють корекційні програми та організовують їх проходження особами, які вчинили насильство в сім'ї, вивчають і узагальнюють причини та умови конкретних проявів насильства в сім'ї тощо. Центри медико-соціальної реабілітації жертв насильства в сім'ї надають жертвам насильства в сім'ї медичну, психологічну та юридичну допомогу.

Також до суб'єктів попередження насильства в сім'ї слід відносити: суди, працівників медичних закладів та педагогічних працівників дошкільних та середніх навчальних закладів, які здійснюють фіксацію та виявлення випадків сімейного насильства. Важливу роль у попередженні насильства в сім'ї відіграють неурядові громадські організації ("Ла-Страда Україна", "Харківська правозахисна група" тощо).

Однак сам факт прийняття Закону України «Про попередження насильства в сім'ї», не став панацеєю для вирішення проблеми домашнього насильства. Про це у своїх доповідях зазначають громадські організації, що займаються проблемами насильства в родині, це офіційно визнала і Верховна Рада України під час проведення парламентських слухань «Сучасний стан та актуальні завдання у сфері попередження гендерного насильства», які відбулися 21 листопада 2006 року. Проблема полягає в тому, що суспільні відносини, які виникають у родині, за своєю природою були, є і будуть приватними. Тому державі, в особі державних органів, інститутів та організацій надзвичайно складно втручатися та впливати на процеси сімейного насильства. Для розв'язання цієї проблеми недостатньо прийняти кілька нормативно-правових актів, необхідно створити налагоджений ефективний механізм протидії насильству в сім'ї.

Для практичної реалізації Закону України «Про попередження насильства в сім'ї» в Україні були прийняті такі підзаконні нормативно-правові акти: Міністерством внутрішніх справ України була затверджена інструкція «Про порядок узяття на профілактичний облік та порядок зняття з профілактичного обліку осіб, які вчинили насильство у сім'ї» від 9 квітня 2002 року №329 [13]; Наказ Міністерства охорони здоров'я України «Про затвердження заходів щодо виконання Закону України «Про попередження насильства в сім'ї» та Примірного положення про центр медико-соціальної реабілітації жертв насильства в сім'ї» від 23 січня 2004 року № 38 [14]; спільний наказ Міністерства України у справах сім'ї, дітей та молоді й Міністерства внутрішніх справ України від 30 березня 2004 року № 3 / 235 (399/8998) «Про затвердження Інструкції щодо порядку взаємодії управлінь (відділів) у справах сім'ї та молоді, служб у справах неповнолітніх, центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді та органів внутрішніх справ з питань здійснення заходів з попередження насильства в сім'ї» [15]; 30 вересня 2009 року цей наказ втратив чинність на підставі наказу Міністерства України у справах сім'ї, дітей та молоді та Міністерства внутрішніх справ України від 30 вересня 2009 року за № 3131/386 (№917/16933) «Про затвердження Інструкції щодо порядку взаємодії управлінь (відділів) у справах сім'ї, молоді та спорту, служб у справах дітей, центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді та відповідних підрозділів органів внутрішніх справ з питань здійснення заходів з попередження насильства в сім'ї» [16]; Постанова Верховної Ради України про рекомендації парламентських слухань «Сучасний стан та актуальні завдання у сфері попередження гендерного насильства» від 22 березня 2007 року № 817-V [17]; Постанови Кабінету Міністрів України від 26 квітня 2003 року №616 «Порядок розгляду заяв та повідомлень про вчинення насильства в сім'ї, або його реальну загрозу» [18], а також «Порядок розгляду звернень та повідомлень з приводу жорстокого поводження з дітьми або реальної загрози його вчинення» від 16 січня 2004 року №5/34/24/11 [19].

Важливим кроком у попередженні домашнього насильства було прийняття Верховною Радою України Закону України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо встановлення відповідальності за вчинення насильства в сім'ї або невиконання захисного припису» від 15 травня 2003 року №759-IV (№759-15) [20]. Річ у тім, що з моменту прийняття Закону України «Про попередження насильства в сім'ї» від 15.11.2001 року, законодавство України не містило санкцій, які б встановлювали відповідальність саме за вчинення насильства в сім'ї як соціально-небезпечного діяння. Так, Кримінальний кодекс України не визнавав вчинення насильства в сім'ї злочином. Відповідальність наставала тільки при нанесенні потерпілому тілесних ушкоджень різного ступеня тяжкості, побоїв, тортур, звалтування тощо. Всі ці злочини вчиняються за допомогою фізичного насильства над потерпілим. У свою чергу дії економічного і психологічного спрямування, що порушують права і свободи потерпілого, завдають йому фізичної чи психологічної шкоди, хоч і були визнані Законом України «Про попередження насильства в сім'ї» насильством, проте відповідальності за їх вчинення не існувало. Те ж саме стосується і таких фізичних дій, як смикання за волосся, ляпаси по обличчю, штовхання, викручування рук тощо, – такі дії не залишають слідів на тілі, отже, і кримінальну справу порушити не можливо. Така ж ситуація склалася і з порушенням захисного припису – особа, щодо якої він винесений, могла легко його порушити і не понести за це жодної відповідальності. Тобто, фактично Закон України «Про попередження насильства в сім'ї» не діяв.

З метою усунення цих прогалин в законодавстві України було прийнято Закон України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо встановлення відповідальності за вчинення насильства в сім'ї або невиконання захисного припису» від 15 травня

2003 року. Згідно з цим Законом до Кодексу України про адміністративні правопорушення було внесено статтю 173-2 «Вчинення насильства в сім'ї або невиконання захисного припису»: Вчинення насильства в сім'ї, тобто умисне вчинення будь-яких дій фізичного, психологічного чи економічного характеру (застосування фізичного насильства, що не завдало фізичного болю і не спричинило тілесних ушкоджень, погрози, образи чи переслідування, позбавлення житла, їжі, одягу, іншого майна або коштів, на які потерпілий має передбачене законом право, тощо), внаслідок чого могла бути чи була заподіяна шкода фізичному чи психологічному здоров'ю потерпілого, а так само невиконання захисного припису особою, стосовно якої він винесений, – тягнуть за собою накладення штрафу від одного до трьох неоподаткованих мінімумів доходів громадян або виправні роботи на строк до одного місяця з відрахуванням двадцяти відсотків заробітку. Друга частина статті передбачає відповідальність за повторне протягом року вчинення вказаного правопорушення, додаючи до перелічених стягнень адміністративний арешт до 15 діб. Таке адміністративне стягнення як адміністративний арешт слід застосовувати з особливою обережністю, адже згідно з ч.3 ст.328 КупАП заробітна плата особам, які перебувають під арештом, не виплачується, – страждає сімейний бюджет, особлива ж небезпека застосування арешту полягає у високому ризику втрати роботи порушником у найближчому майбутньому.

Варто зазначити, що поява статті 173-2 в КУпАП включила вчинення насильства в сім'ї, як адміністративного проступку, до сфери наукових інтересів адміністративної деліктології. А у зв'язку з тим, що вказаний проступок є одним із найнебезпечніших, які передбачені КУпАП, вченим-деліктологам слід звернути на нього особливу увагу. Це дасть змогу збагатити явище насильства в родині новою інформацією, виявити причини та умови вчинення сімейного насильства, охарактеризувати особу порушника та особу потерпілого, надати ґрунтовні рекомендації, спрямовані на попередження домашнього насильства. Також слід зазначити, що включення ст.173-2 в КУпАП перемістило кордон боротьби з домашнім насильством в іншу правову площину – із кримінально-правової та кримінологічної в адміністративно-деліктну та адміністративно-деліктологічну. Якщо раніше відповідальність для порушника наставала за наслідками вчиненого злочину, то тепер, у результаті проведення ефективної профілактичної роботи, після вчинення адміністративного делікту до вчинення злочину взагалі не повинно дійти. Це має значно зменшити кількість насильницьких злочинів, що вчиняються в родині.

Слід зазначити, що наявна на 2003 рік система адміністративних стягнень не була досконалою: головним чином вона не встановлювала відповідальності за непроходження корекційної програми, а також не враховувала такого виду стягнення, як громадські роботи, необхідність якого є найбільш ефективним із точки зору профілактики. На користь останніх можна навести наступні аргументи: сплатення штрафу чи утримання двадцяти відсотків із заробітку порушника завдає шкоду, перш за все, сімейному бюджету, по-друге, не чинить ніякого профілактичного впливу на особу порушника, по-третє, як показують результати проведеного дослідження, 51% порушників не працює [21, 535]. Застосування ж громадських робіт, по-перше, спрямоване на виправлення особи порушника, по-друге, не завдає шкоди сімейному бюджету, по-третє – залучає порушника до суспільно-корисної праці. Ці прогалини в законодавстві були виправлені шляхом прийняття представлених нижче законів.

Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства стосовно протидії насильству в сім'ї» від 25.09.2008 [22] встановив відповідальність за непроходження корекційної програми на тому ж рівні, що й за вчинення насильства в сім'ї або невиконання захисного припису, включивши її до ч.1 ст.173-2 КУпАП.

Закон України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо посилення відповідальності за окремі правопорушення» від 02.12.10 [23] включив до переліку стягнень, які застосовуються за вчинення насильства в сім'ї громадські роботи. Цей закон також дещо реформував систему стягнень, зокрема до ч.1 ст.173-2 було включено стягнення у вигляді арешту до 5 діб.

Таким чином, для попередження насильства в сім'ї та практичної реалізації відповідного закону в Україні прийнята численна кількість підзаконних актів, сформовано коло спеціальних суб'єктів, відпрацьовується ефективний механізм попередження домашнього насильства, постійно вносяться зміни до законодавства. З метою вдосконалення останнього особливу увагу необхідно звернути на закордонний досвід із попередження насильства в сім'ї, який і стане предметом майбутніх наукових досліджень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про громадянські та політичні права: Міжнародний пакт Організації Об'єднаних Націй від 16.12.1966 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_043.
2. Про економічні, соціальні, культурні права: Міжнародний пакт Організації Об'єднаних Націй від 16.12.1966 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_042.
3. Про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок: Конвенція Організації Об'єднаних Націй від 18.12.1979 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_207.
4. Про захист усіх осіб від катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання: Декларація Організації Об'єднаних Націй від 09.12.1975 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.nau.ua/doc/?code=995_084.
5. Про права дитини: Конвенція Організації Об'єднаних Націй від 20.11.1989 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_021.
6. Про викорінення насильства стосовно жінок: Декларація Організації Об'єднаних Націй від 20.12.1993 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.nau.ua/doc/?code=995_506.
7. Конституція України від 28 червня 1996 року: станом на 29.09.2011 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?page=1&nreg=254>.
8. Про міжнародні договори України: Закон України від 29.06.2004 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1906-15>.
9. Боротьба ЄС з насильством проти жінок // Євробюлетень. – К., 2005. – №3. – С. 10.
10. Про насильство в сім'ї: Рекомендація Комітету міністрів Ради Європи N R (85) 4 від 26.03.1985 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=994_264.
11. Стосовно експлуатації сексу з метою наживи, порнографії, проституції, торгівлі дітьми і неповнолітніми: Рекомендація Комітету міністрів Ради Європи № R (91) 11 від 09.09.1991 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=994_046.
12. Про попередження насильства в сім'ї: Закон України від 15.11.2001 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2789-14>.
13. Про порядок узяття на профілактичний облік та порядок зняття з профілактичного обліку осіб, які вчинили насильство у сім'ї: Інструкція Міністерства внутрішніх справ України від 09.04.2002 року № 329 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0380-02>.
14. Про затвердження заходів щодо виконання Закону України «Про попередження насильства в сім'ї» та Примірного положення про центр медико-соціальної реабілітації жертв насильства в сім'ї: Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 23.01.2004 року № 3 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?code=v0038282-04>.
15. Про затвердження Інструкції щодо порядку взаємодії управлінь (відділів) у справах сім'ї та молоді, служб у справах неповнолітніх, центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді та органів внутрішніх справ з питань здійснення заходів з попередження насильства в сім'ї: Наказ Міністерства України у справах сім'ї, дітей та молоді та Міністерства внутрішніх справ України від 30.03.2004 року № 3/235 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1031.402.3&nobreak=1>.
16. Про затвердження Інструкції щодо порядку взаємодії управлінь (відділів) у справах сім'ї, молоді та спорту, служб у справах дітей, центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та

молоді та відповідних підрозділів органів внутрішніх справ з питань здійснення заходів з попередження насильства в сім'ї: Наказ Міністерства України у справах сім'ї, дітей та молоді та Міністерства внутрішніх справ України від 07.09.2009 року № 3131/386 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0917-09>.

17. Про рекомендації парламентських слухань «Сучасний стан та актуальні завдання у сфері попередження гендерного насильства»: Постанова Верховної Ради України від 22.03.2007 року № 817-V [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?code=817-16>.
18. Про затвердження порядку розгляду заяв та повідомлень про вчинення насильства в сім'ї, або його реальну загрозу: Постанова Кабінету Міністрів України від 26.04.2003 року № 616 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=616-2003-%EF>.
19. Про затвердження порядку розгляду звернень та повідомлень з приводу жорстокого поводження з дітьми або реальної загрози його вчинення: Наказ Державного комітету України у справах сім'ї та молоді, Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства освіти і науки, Міністерства охорони здоров'я від 16.01.2004 року №5/34/24/11 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0099-04>.
20. Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо встановлення відповідальності за вчинення насильства в сім'ї або невиконання захисного припису: Закон України від 15.05.2003 року №759-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=759-15>.
21. Омелянчик С.В. Адміністративно-деліктологічна характеристика особи правопорушника, що посягає на громадський порядок і громадську безпеку в міській місцевості: на підставі дослідження правопорушень, вчинених у місті Запоріжжі / С.В. Омелянчик // Держава і право: Збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. – К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2009. – №44. – С. 532-537.
22. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства стосовно протидії насильству в сім'ї: Закон України від 25.09.2008 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=599-17>.
23. Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо посилення відповідальності за окремі правопорушення: Закон України від 02.12.2010 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2744-17>.

УДК 342.553 (094.8)

НОРМОТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ: ПЕРСПЕКТИВИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМОУТВОРЮЮЧИХ СТАДІЙ

Пирожкова Ю.В., к.ю.н., доцент

Запорізький національний університет

Стаття присвячена висвітленню основних стадій нормотворчої діяльності органів місцевого самоврядування, а саме: наведена характеристика етапів підготовчої стадії, досліджені особливості прийняття нормативно-правового акта органом місцевого самоврядування, досліджена процедура надання нормативно-правовому актові юридичної сили, або введення його в дію.

Ключові слова: міське самоврядування, нормотворча діяльність, стадії нормотворчого процесу, проектний орган, проектні комісії, рішення органу місцевого самоврядування.